

**Питання для підготовки до заліку з дисципліни
«Економічна теорія»
(залік диференційований)**

для студентів МЕВ-101 та МБ-103 ОС «Бакалавр», ОПП «Міжнародні економічні відносини» та ОПП «Міжнародний бізнес»
Спеціальність 292 «Міжнародні економічні відносини» ФМВ НАУ
Кафедра міжнародних економічних відносин і бізнесу,
Осінній семестр, 2021 – 2022 навчальний рік
Викладач: проф., д.н.д.у. (к.е.н.) Біла С.О.

1. Дайте визначення предмету дослідження науки «Економічна теорія» та коротко визначте основні етапи становлення економічної теорії як науки. Покажіть зв'язок економічної теорії з іншими економічними дисциплінами (у т.ч. з мікроекономікою, статистикою та ін.). Яке практичне значення має економічна теорія? (Вашу позицію обґрунтуйте).

2. Визначте основні методи пізнання економічних процесів і явищ які застосовує економічна теорія (назвіть основні загальнонаукові та специфічні методи досліджень). Поясніть сутність поняття «економічна категорія», визначте місце та роль економічних категорій у системі економічної теорії та всіх економічних дисциплін.

3. Обґрунтуйте сутність економічних законів, представте їх класифікацію. Поясніть загальні властивості та відмінності економічних законів, законів природи та юридичних законів (нормативно-правових актів).

4. Обґрунтуйте, які функції виконує економічна теорія. Поясніть, як Ви розумієте вислів: «Економічний тип мислення»?

5. Дайте визначення та представте класифікацію економічних потреб та економічних інтересів. Поясніть зв'язок між категоріями: «економічні потреби», «благо», «економічні інтереси», «суспільне виробництво». Обґрунтуйте роль економічного «закону зростання потреб» у стимулюванні суспільного виробництва та у забезпеченні суспільного прогресу.

6. Охарактеризуйте теоретичні підходи щодо періодизації розвитку суспільства («формаційний» та «цивілізаційний» підхід). Наведіть поширені в економічній теорії варіанти періодизації суспільного розвитку та охарактеризуйте економічне підґрунтя їх існування.

7. Визначте сутність та складові економічної системи як об'єкта досліджень економічної теорії. Які економічні інтереси домінують у основних типах економічної системи (студенту пропонується самостійно обрати для пояснення щонайменше – два типи економічної системи – «командно-адміністративну» та «ринкову»).

8. Визначте сутність відносин власності в економічній системі. Поясніть – у чому полягають відмінності трактувань «власності» як економічної категорії від трактувань «власності» як юридичної категорії.

9. Визначте сутність та зміст приватної, суспільної та змішаної форм власності. У чому полягають відмінності трактувань «власності» як економічної категорії від трактувань «власності» як юридичної категорії.

10. Визначте сутність, структуру та фактори суспільного виробництва. Обґрунтуйте сутність та роль речового й особистого фактора у розвитку суспільного виробництва. Представте розширене трактування факторів виробництва, що розповсюджено у сучасній світовій економічній науці (відповідно до цивілізаційного підходу).

11. Визначте сутність ефективності суспільного виробництва. Охарактеризуйте специфіку економічної та соціальної ефективності виробництва. Наведіть приклади основних показників економічної ефективності виробництва та дайте їх визначення («продуктивність праці», «фондоефективність», «матеріалоємність» та ін.).

12. Визначте сутність та особливості розвитку натурального і товарного виробництва. Обґрунтуйте спільні ознаки та відмінності простого і розвинутого товарного виробництва. Охарактеризуйте сутність категорії «товар», визначте властивості товару.

13. Визначте сутність та назвіть ознаки матеріального та нематеріального виробництва. Які характерні ознаки має товар - «послуга». Поясніть – у чому особливість розвитку «доіндустріального», «індустріального» та «постіндустріального» суспільства?

14. Обґрунтуйте сутність та співвідношення категорій: «вартість», «цінність», «гранична корисність», «ціна» товару/блага. Визначте сутність закону вартості. Обґрунтуйте функції закону вартості та визначте його роль у стимулюванні розвитку продуктивних сил суспільства.

15. Визначте основний зміст раціоналістичної та еволюційної концепцій виникнення грошей. Обґрунтуйте еволюцію форм вартості, що призвело до виникнення грошей. Розкрийте сутність грошей. Поясніть спільне та відмінне у сутності «монета» та «паперові гроші».

16. Охарактеризуйте функції грошей та розкрийте їх зміст (п'ять функцій грошей). Визначте зміст та співвідношення економічних категорій: «міра вартості», «ціна», «масштаб цін».

17. Визначте сутність законів грошового обігу (класичний підхід та «рівняння Фішера»). Поясніть зв'язок законів грошового обігу із реаліями господарювання національного господарства (у ХІХ ст. та в період ХХ – початку ХХІ ст).

18. Охарактеризуйте агрегатні (агреговані) показники грошової маси. Представте структуру грошової маси у національному господарстві та надайте характеристику її складових.

19. Охарактеризуйте сутність інфляції. Представте класифікацію типів інфляції (за різними критеріями) та надайте їх економічну характеристику.

20. Поясніть сутність та причини виникнення інфляції попиту та інфляції пропозиції. Що представляє собою «інфляційна спіраль»? Обґрунтуйте соціально-економічні наслідки інфляції для економіки країни, для юридичних та фізичних осіб.

21. Визначте сутність ринкової економіки та умови її виникнення. Охарактеризуйте види ринків, історичні етапи формування ринкової економіки та основні функції ринку.

22. Поясніть які функції виконують суб'єкти ринкової економіки: домашні господарства, держава, підприємці (бізнес)? Що таке «фіаско» ринку та як на практиці можна мінімізувати його негативні соціально-економічні наслідки для суспільства?

23. Розкрийте сутність ринкової інфраструктури та охарактеризуйте її складові. Визначте роль ринкової інфраструктури у розвитку ринкової економіки.

24. Розкрийте сутність та роль біржі у ринковій економіці. Поясніть сутність та роль «акцій», «облігацій» та інших різновидів цінних паперів в умовах ринку. Що таке «концентрація» та «централізація» капіталу. Яку роль вони відіграють для розвитку виробництва та появи монополій?

25. Визначте сутність та роль конкуренції і монополії у розвитку ринкової економіки. Поясніть сутність, розкрийте особливості прояву цінової та нецінової конкуренції. Поясніть сутність внутрішньогалузевої, міжгалузевої та міжнародної конкуренції – якими засобами вона реалізується?

26. Визначте сутність в роль конкуренції та монополії у розвитку ринкової економіки. Як проявляється конкуренція на рівні фірм та які стандартні стратегії застосовують фірми у конкурентній боротьбі (у т.ч. – «експлеренти», «патієнти», «віоленти», «комутанти»)? Поясніть сутність (та засоби реалізації) «чесної» та «нечесної» конкуренції між фірмами.

27. Обґрунтуйте об'єктивні економічні передумови виникнення монополії. Назвіть переваги та недоліки діяльності монополії на ринку. Що таке «олігополія», «монополія», «природна монополія», в яких галузях (сферах господарства) вони найчастіше зустрічаються – наведіть приклади. Поясніть, яким чином в умовах ринку проявляється «монопольна влада» та монопольна «цінова дискримінація» щодо споживачів.

28. Визначте зміст попиту та сутність «закону попиту». Представте графічну інтерпретацію двох різновидів зміни попиту, що відбуваються під впливом цінових та нецінових чинників.

29. Поясніть сутність «ринкової рівноваги». Графічно представте ситуацію «перевиробництво» товарів та послуг на ринку. Надайте її економічну інтерпретацію.

30. Визначте зміст пропозиції та сутність «закону пропозиції». Представте графічну інтерпретацію двох різновидів зміни пропозиції, що відбуваються під впливом цінових та нецінових чинників.

31. Поясніть сутність «ринкової рівноваги». Графічно представте ситуацію «дефіцит» товарів та послуг на ринку. Надайте її економічну інтерпретацію.

32. Обґрунтуйте сутність та зміст еластичності попиту та пропозиції. Наведіть приклади товарів еластичного та нееластичного попиту.

33. Визначте сутність підприємництва та поясніть, чому підприємництво вважають рушійною силою розвитку ринкової економіки, базисом прогресивного розвитку суспільства. Визначте об'єкти та суб'єкти підприємницької діяльності.

34. Визначте сутність підприємництва. Визначте умови, необхідні для розвитку підприємництва в країні. Поясніть – хто і чому (відповідно до законодавства України) не має права займатися підприємницькою діяльністю?

35. Визначте, які функції виконує підприємництво в умовах ринку? Охарактеризуйте різновиди підприємницької діяльності (за сферами). Поясніть, які принципи підприємницької діяльності та ділової етики мають перебувати в основі ведення сучасного бізнесу?

36. Обґрунтуйте співвідношення категорій «підприємництво – підприємство». Наведіть класифікацію форм існування підприємств. Охарактеризуйте переваги та недоліки: індивідуального підприємства, товариства (партнерства), корпорації (акціонерного підприємства).

37. Визначте сутність та представте економічну характеристику наступних підприємств: картель; синдикат; трест; конгломерат; концерн; диверсифікати та кластери; фінансово-промислові групи. Охарактеризуйте переваги (сильні сторони) та недоліки (ризики) у роботі монопольних об'єднань.

38. Представте класифікацію підприємств за формою власності. Охарактеризуйте переваги на недоліки (ризики) розвитку приватних, кооперативних та державних підприємств. У яких сферах (секторах) національної економіки мають домінувати державні підприємства?

39. Представте класифікацію підприємств за формою власності. Охарактеризуйте переваги на недоліки (ризики) розвитку приватних, кооперативних та державних підприємств. Визначте базові принципи та переваги організації та діяльності кооперативних підприємств.

40. Охарактеризуйте сутність концентрації та централізації капіталу. Обґрунтуйте переваги (недоліки) великого (крупного) виробництва порівняно з дрібним. Які ризики щодо власного розвитку містить у собі велике (крупне, монополізоване) виробництво? Поясніть цілі створення міжнародних авіаційних альянсів та авіаційних кластерів, визначте пріоритетні сфери їх бізнес-діяльності.

41. Надайте класифікацію підприємств за розміром. Визначте сутність та обґрунтуйте вплив малих підприємств (малого бізнесу) на розвиток ринкового господарства. Обґрунтуйте роль та визначте соціально-економічні наслідки діяльності малого бізнесу для розвитку національної економіки.

42. Визначте сутність наступних різновидів підприємництва: венчурний бізнес; інжиніринг; лізинг; технопарки; технополіси; торговельні мережі; франчайзинг; «фріланс» та ін. Поясніть роль лізингу для оновлення парку літальних апаратів та розвитку авіаційної галузі.

43. Визначте сутність концентрації та централізації капіталу. Обґрунтуйте об'єктивні передумови виникнення монополії. Представте

класифікацію монополій. Який різновид конкурентної боротьби притаманний монополізованим ринкам? Визначте, яким чином проявляється «монопольна влада» монопольних об'єднань в умовах ринку.

44. Визначте сутність «капіталу» (грунтуючись на альтернативних теоріях, що пояснюють його виникнення). Представте класифікацію капіталу за формами його існування.

45. Обґрунтуйте специфіку бухгалтерського та економічного підходу щодо визначення сутності капіталу та сутності прибутку. Дайте визначення категорій: «економічний прибуток», «бухгалтерський прибуток».

46. Поясніть, які функції виконує прибуток у ринковій економіці? Дайте визначення категорій: «монопольний прибуток», «маса прибутку», «норма прибутку». Обґрунтуйте, за рахунок яких чинників можна максимізувати прибуток фірми.

47. Визначте сутність кругообороту та обороту промислового капіталу. Поясніть зміст функціональних форм кругообороту промислового капіталу (грошовий, продуктивний, товарний капітал). Визначте, як розраховуються «швидкість обороту капіталу» та «норма прибутку». Який економічний зміст мають ці показники?

48. Визначте сутність основного та оборотного капіталу у системі капіталістичного виробництва. Поясніть зміст та економічний сенс амортизації, амортизаційного фонду, норми амортизації. Обґрунтуйте сутність різновидів фізичного та морального зношування основного капіталу.

49. Охарактеризуйте сутність економічного відтворення. Визначте зміст простого та розширеного відтворення суспільного продукту. Визначте зміст національного багатства країни та специфіку його відтворення.

50. Визначте основні макроекономічні показники, які використовуються для характеристики розвитку національної економіки (НД, ВВП, ВНП та ін.). Поясніть економічне значення категорії «додана вартість» для характеристики добробуту та конкурентоспроможності країни. Які країни мають більше конкурентних переваг на світовому ринку – країни сировинної орієнтації економіки чи країни, економіка яких продукує максимальну додану вартість?

51. Поясніть, що вивчає наука макроекономіка? Визначте сутність інституційних секторів національної економіки відповідно до методики СНР ООН 1993. Для яких цілей українська статистика застосовує методику СНР ООН 1993. Що представляє собою «економічна» та «географічна» територія країни? Що означає категорія «резидент» та «не резидент» країни?

52. Охарактеризуйте сутність, типи та фактори економічного зростання в умовах ринкової економіки. Поясніть, за рахунок яких факторів здійснюється екстенсивний та інтенсивний тип економічного зростання?

53. Поясніть сутність циклічності розвитку національної економіки. Обґрунтуйте закономірності економічного розвитку на кожній із стадій економічного циклу. Визначте сутність антициклічної політики держави та охарактеризуйте заходи держави щодо «експансії» та «стримування» економічного розвитку. Поясніть, з якою метою застосовуються ці заходи?

54. Назвіть основні теорії циклічного розвитку світової економіки. Розкрийте сутність теорії «довгих хвиль» (М.Д.Кондратьєва). Поясніть, яке практичне значення має теорія «довгих хвиль» для розвитку національної економіки?

55. Визначте роль держави у ринковій економіці. Обґрунтуйте економічні функції держави в умовах ринку.

56. Визначте форми та методи державного регулювання ринкової економіки. Охарактеризуйте сутність та складові прямих та непрямих методів державного регулювання ринкової економіки.

57. Обґрунтуйте економічний зміст категорій: «державний контракт», «державне замовлення», «субсидії», «субвенції», «дотації», «ліцензування», «квотування», «контингентування» та ін. Визначте роль прямих методів державного регулювання економіки в умовах ринку.

58. Дайте визначення сутності та складових ринку праці. Розкрийте сутність економічних категорій: «зайняті», «безробітні», «економічно активне населення», «рівень безробіття», «природний рівень безробіття». Охарактеризуйте соціально-економічні наслідки безробіття для окремої людини та для національної економіки в цілому.

59. Обґрунтуйте сутність «заробітної плати» як базового доходу, що виникає внаслідок використання фактору виробництва «праця». Визначте зміст відрядної та погодинної заробітної плати. Поясніть, чим відрізняється номінальна та реальна заробітна плата і які чинники впливають на розмір заробітної плати?

60. Обґрунтуйте сутність економічної категорії «сімейний дохід». Дайте визначення економічних категорій: «прожитковий мінімум», «мінімальна заробітна плата», «мінімальна погодинна оплата праці». Поясніть, який вплив має диференціація доходів населення на розвиток національного господарства? Поясніть економічний зміст «Кривої Лоренца» та коефіцієнта Джині.

61. Охарактеризуйте сутність безробіття та його типи. Поясніть, як вимірюється рівень безробіття та який економічний зміст закладено у категорії «природний рівень безробіття»? Обґрунтуйте роль держави щодо регулювання рівня зайнятості населення.

62. Визначте сутність, обґрунтуйте зміст та поясніть функції фінансів в умовах ринку. Назвіть структурні складові фінансової системи країни.

63. Визначте сутність бюджетної системи країни. Розкрийте роль державного бюджету у забезпеченні розвитку національної економіки. Обґрунтуйте зміст економічних категорій: «бюджетний дефіцит», «державний борг». Визначте шляхи мінімізації дефіциту державного бюджету країни.

64. Визначте сутність та складові, поясніть роль податкової системи в системі національної економіки. Охарактеризуйте прямі та непрямі податки. Які функції виконують податки в умовах ринку?

65. Поясніть зміст прямих та непрямих податків, надайте їх класифікацію. Обґрунтуйте економічний зміст пропорційного, прогресивного та регресивного методів оподаткування. Поясніть зміст «Кривої Лаффера».

66. Поясніть необхідність, визначте форми та функції кредиту. Обґрунтуйте зміст та принципи функціонування кредиту в умовах ринку. Поясніть сутність банківського (комерційного) та державного кредиту. Обґрунтуйте сутність економічної категорії «процент».

67. Поясніть місце та роль Центрального банку у розвитку кредитно-банківської системи країни. Визначте вплив Центрального банку на розвиток національної економіки (на прикладі України охарактеризуйте роль «Національного банку України», НБУ у розвитку ринкової економіки).

68. Визначте роль та функції комерційних банків в умовах ринку. Охарактеризуйте операції комерційних банків (активні, пасивні). Поясніть вплив банківського кредитування на розвиток ринкової економіки.

69. Поясніть, яку роль виконують міжнародні фінансові інституції на світовому фінансовому ринку (на прикладі: МВФ, Групи Світового банку, ЄБРР та ін., за вибором студента).

70. Визначте сутність аграрних відносин в умовах ринку. Поясніть особливості функціонування ринку земельних ресурсів та розкрийте сутність різновидів земельної ренти. Визначте закономірності формування ціни на земельні ділянки. Поясніть економічний зміст категорії «ціна землі» та покажіть її зв'язок із «земельною рентою».

71. Поясніть зміст «агропромисловий комплекс». Обґрунтуйте доцільність (чи спростуйте значення) державної підтримки сільськогосподарського виробництва на прикладі підтримки фермерства (через дотації). Які сільськогосподарські підприємства отримують гарантовану підтримку держави у розвинених країнах світу та чому?

72. Обґрунтуйте сутність «ренти» як базового доходу за умови використання фактору виробництва «земля». Охарактеризуйте види земельної ренти (абсолютна земельна рента, диференційна рента I та диференційна рента II, монопольна земельна рента).

73. Охарактеризуйте сутність сталого економічного розвитку. Назвіть основні цілі сталого розвитку світової економіки на період до 2030 року, визначені ООН. Поясніть сутність та економічний зміст таких явищ та процесів як: екологізація виробництва, розвиток відновлюваної економіки, «циркулярна економіка», «smart-технології» та «smart-міста» (у т.ч. назвіть їх основні економічні переваги).

74. Визначте сутність світової економіки. Поясніть сутність «відкритої» національної економіки та особливості її взаємодії зі світовим господарством. Розкрийте сутність «протекціонізму» та «фритредерства».

75. Розкрийте сутність та економічні причини міжнародного поділу праці, сутність інтернаціоналізації економіки як основи формування світового господарства.

76. Розкрийте зміст форм міжнародних економічних відносин (МЕВ).

77. Визначте сутність, складові та обґрунтуйте роль світового ринку фінансових ресурсів у розвитку світової економіки.

78. Обґрунтуйте зміст торговельного та платіжного балансу країни. Охарактеризуйте сутність «протекціонізму» та «фритредерства». Поясніть причини «торгівельних війн» та визначте «методи» їх реалізації.

79. Поясніть зміст та охарактеризуйте структуру світової валютної системи. Визначте сутність «плаваючого валютного курсу».

80. Визначте сутність, поясніть причини міграції робочої сили. Обґрунтуйте зміст, форми та тенденції розвитку міграції робочої сили у світовій економіці.

81. Визначте сутність міжнародного економічного співробітництва. Охарактеризуйте пріоритети міжнародного економічного співробітництва у розвитку сфери авіаційної, авіаційних послуг.

82. Визначте роль авіаційного сектору та авіаційної інфраструктури у розвитку національної та світової економіки.

83. Визначте сутність глобалізації як нового етапу розвитку інтеграційних процесів у світовій економіці. Поясніть зв'язок глобалізації та загальноцивілізаційних проблем розвитку людства у XXI ст.

84. Назвіть основні глобальні проблеми розвитку людської цивілізації у XXI ст. Поясніть причини виникнення та передумови вирішення глобальних проблем людства. Визначте роль міжнародного співробітництва в процесі вирішення глобальних проблем людської цивілізації.

85. Визначте цілі розвитку тисячоліття (на період до 2030 року). Обґрунтуйте необхідність та назвіть форми міжнародного співробітництва у вирішенні глобальних проблем людства. Визначте сутність та цілі сталого розвитку світового господарства. Визначте пріоритети реформування авіаційної сфери відповідно до принципів сталого розвитку.

Викладач:

професор кафедри міжнародних економічних відносин і бізнесу

ФМВ НАУ,

проф., д.н.д.у. (к.е.н.),

заслужений економіст України

Біла С.О.